Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 43, Aralık 2019, s. 566-586

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39631>

Müşerref ŞENTÜRK

Sınıf Öğretmeni, İkizdeğirmen İlkokulu, Van/Başkale, muserrefarkat2@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, mkdemir2000@yahoo.com

AİLE FAKTÖRÜNÜN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi ve bu doğrultuda öneriler sunularak bu alanda yapılan çalışmalara katkıda bulunulmasıdır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 6 ana soru ve alt sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ise Van ili Başkale ilçesindeki 30 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada bulgulara, içerik analizi yapılarak ulaşılmıştır.

Araştırmada veli toplantılarının başarıyı pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Öğretmen görüşleri ışığında toplantılara katılımın artırılması için yapılabilecekler ve ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için öğretmen ve yöneticilerin yapabilecekleri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile, akademik başarı, sınıf öğretmeni.

EXAMINATION OF THE EFFECT OF FAMILY FACTOR ON THE ACADEMIC SUCCESS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of the classroom teachers about the effect of family factor on the academic success of the students and to contribute to the studies carried out in this field. Case study which is a qualitative research design was used for the study.

In the study, semi-structured interview form consisting of 6 main questions and sub-questions developed by the researcher was used as data collection tool. The study group of the study consisted of 30 classroom teachers in Başkale district of Van province. The findings of the study were reached by content analysis.

In the study, it was seen that parent-teacher conferences had a positive effect on success. In the light of the opinions of teachers, suggestions are made about increasing the participation in the the meetings and what teachers and administratotr could do about the success of the student and its family.

Keywords: Family, academic success, classroom teacher.

GİRİŞ

Çocuklar toplumların geleceğe yaptığı yatırımlardır. Toplumun ilerideki doktor, mühendis ve öğretmenleridir. Geleceğe şekil verecek mimarlar olmaları açısından eğitimleri de son derece önemlidir. Aile ise bu mimarların ilk tanıştığı ve onları şekillendiren en küçük kurumdur. Eğitimine ilk ailede başlayan çocuk, ailesinden pek çok konuda etkilenmektedir. Ailenin çocuğun hayatındaki yeri çok önemli ve değişmezdir. Toplumun en küçük parçası olmasına rağmen toplum için en büyük öneme sahiptir.

Aile modeli çocuğun gelecekte sergileyeceği davranış ve tutumların, psiko sosyal gelişiminin bir göstergesi olarak kabul görülebilir. Ailevi özellikler, öğrencinin okuldaki akademik başarısını etkilemektedir. Hiçbir aile bütün yönleriyle başka bir aileye benzememektedir. Tüm ailelerin beklentileri, yaşayış biçimleri ve çocuğuna uyguladığı eğitim şekilleri farklıdır. Her aile kendine ait bir içyapı, değer ve özelliklere sahiptir (Çelik,2005).

Aile faktörü, öğrenciyi her yönden olduğu gibi başarı yönünden de etkilemektedir. Eğitimin ilk basamağı olan aile çocuğa derslerinde yardım etmez, ona yanlış tutumlar sergiler ve okulla işbirliği içinde olmazsa eğitimin hedeflerine tam anlamıyla ulaşamayacaktır. Okul ise öğrencinin planlı bir şekilde eğitime başladığı bir başka sosyal kurumdur ve çevreden bağımsız düşünülememektedir. Bu kurumdaki imkanlar ve öğretmenler ne derece iyi olursa olsun aile desteği olmadan işlevlerini sağlıklı şekilde yerine getirememektedir. Atayeter (2004), Aziz (2001) ve Oğan'ın (2000) yapmış olduğu tanımlardan anlaşılacağı üzere eğitimin ilk basamağı ve çocuğun tanıştığı ilk sosyal kurum olan aile faktörü çocuğun yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Aile Özel İhtisas Komisyonu Raporunda aile, anne-baba-çocuklar ve tarafların kan bağı ile oluşan akrabalıklarından meydana gelen toplumsal ve ekonomik bir birlik şeklinde tanımlanmaktadır (DPT, 2001).

Hızla gelişmekte ve değişmekte olan günümüz dünyasındaki insanların yaşam biçimleri ve düşünme şekilleri, değer yargıları, sorun ve beklentileri de değişmiş, küreselleşmenin de sonucu olarak insanların birbirini daha çok etkilediği bir süreç içerisine girilmiştir (Demir, 2013). Bu bağlamda öğrencinin başarısı için aile ile iletişim sürecinde öğretmenlere büyük bir görev düşmektedir.

Günümüzde aileden destek alınması ve aile işbirliği içinde olunması adına okul aile birlikleri kurulmuştur. Bu birlikler aile, okul ve öğretmenden kaynaklı sorunlar sebebiyle işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getiremeyebilmekte ve öğrencinin problemlerine tam anlamıyla çözüm bulumayabilmektedir.

Öğrencilerin yaşadığı çevre, aile yapısı, ailenin ekonomik durumu vb. hiç şüphesiz akademik başarılarını etkilemektedir. Bu faktörlerin öğrenci başarısına etkisinin bilinmesi başarısızlığı önlemek için fayda sağlar. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmada aile faktörünün ilkokul öğrencilerinin akademik başarısına etkisi çeşitli değişkenler açısından incelenmiş, okul aile işbirliğinin sağlanabilmesi adına öneriler sunulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Van ili Başkale ilçesinde farklı okullarda görev yapan 23 kadın, 7 erkek olmak üzere toplam 30 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun 19'u köy ve 11 'i ilçe merkezde görev yapmaktadır. Çalışma grubundaki 28 sınıf öğretmenin 1-4 yıl arası kıdeme, 2 sınıf öğretmenin de 5-8 yıl arası kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada çalışma grubu belirlenirken araştırmanın amaçları dikkate alınarak sınıf öğretmenleri çalışmaya dahil edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin aile özellikleri farklı öğrencilere sahip olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecinde ilk olarak ilgili alanyazın taranmış ve yapılan araştırma sonucunda taslak bir form hazırlanmıştır. Aile özellikleri farklı olan öğrencilere sahip 3 sınıf öğretmeni ile bir pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrasında danışman öğretim elemanı ile her soru tek tek incelenmiş ve danışman öğretim elemanının önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formuna son şeklini vermek için alanla ilgili 2 uzman görüşüne başvurularak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

Veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacı ve bir alan uzmanının birbirinden bağımsız şekilde yapmış oldukları kod ve temalara ayırma işlemi karşılaştırılmıştır. Taylor (2005), veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için karşılaştırma sonucu kodlayıcılar arasındaki uyumun %80-%90 arası olması gerektiğini belirtmiştir. Bu uyum yüzdesini yakalayabilmek amacıyla Miles ve Huberman (1994)'ın "Görüş

Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100” olarak belirtilen formülünden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın güvenilirliği %80 şeklinde tespit edilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik kavramı literatürde araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve objektif şekilde yansıtmaları olarak yer almaktadır (Kirk ve Miller, 1986; Akt. Yıldırım ve Şimşek 2015). Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması için araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrudan aktarmalar ile ifade edilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır.

Ailenin aşağıdaki özellikleri öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?

parçalanmış olması

eğitim durumu

ekonomik durumu

hanedeki kişi sayısı

ailenin göç etmiş olması

yaşadığı yer

çok eşli aile yapısı

ailenin çocuğa karşı tutumu

öğrencinin kardeş sayısı

öğrencinin ailedeki yaş/sıra durumu

ebeveynler arası yaş farkı

Başarılı ve başarısız öğrencilerin aile yapısı nasıldır?

Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?

Veli toplantıları öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?

Veli toplantılarına katılımın artırılması nasıl sağlanabilir?

Ailenin çocuğun başarısını artırması için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenleri ile görüşmelerin yapılabilmesi için resmi izin alınmış ve sınıf öğretmenlerinin müsait oldukları zamanlar doğrultusunda görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlere araştırmada kimlik bilgilerinin kesinlikle gizli tutulacağı ve verdikleri yanıtların yalnızca araştırmanın bulgularının sunumunda kullanılacağı ifade edilmiştir. İzin belgesinde de vurgulanan gönüllülük esasına dayanarak gerçekleştirilen görüşmelerde her bir sınıf öğretmeni ile ortalama 35-40 dakika görüşülmüştür. Son olarak görüşme sonrası verilen cevaplar bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorulara göre

özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Betimsel analiz yapılarak, elde edilen bulgular düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak amaçlanmıştır.

Araştırmada veri analizi yapılırken öncelikle yüz yüze yapılan görüşmelerde elde edilen veriler Microsoft Office Word programı ile yazıya geçirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin isimleri kullanılmamış her bir öğretmen Ö₁, Ö₂, Ö₃,....., Ö₃₀ şeklinde kodlanmıştır. Aile faktörünün öğrenci başarısına etkisi incelenerek tablolastırılmıştır.

BULGULAR

Aile Özelliklerinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Aile faktörünün öğrencilerin akademik başarısına etkisini incelemek adına sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Ailenin parçalanmış olmasının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin ilk alt amacı “*Ailenin parçalanmış olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusu ile ifade edilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin “Ailenin Parçalanmış Olması Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Parçalanmış Olması	f
Olumsuz etkilemektedir	Düzenli hayatı ve çalışma ortamı olmaz	4
	Devamsızlık sorunu yaşar, geri kalır	1
	Ailevi sorunlarından dolayı derse konsantre olamaz	13
	Kendini eksik ve yetersiz hisseder	8
	Uyum sorunu yaşar	2
Olumsuz etkilememektedir	Ailenin çok ilgili olması	1
	Ailenin bilinçli olması	1

Tablo 1 incelendiğinde parçalanmış aile yapısının çocukların derslere konsantrasyonunda sorunlar yarattığı araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık yarısının ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu da bu doğrultuda olumsuz etkilerin olduğunu düşünmektedir. İki sınıf öğretmenin de parçalanmış ailenin ilgili olmasının ve bilinçli olmasının olumsuz etkiyi yok ettiğini düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye’ de son yıllarda boşanma oranlarının arttığı gerçeği sınıf öğretmenlerinin sınıflarında birçok sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Bu açıdan öğrenciyi tanımak ve çocukların anne ve babalarıyla iletişim halinde olmak sorunların azaltılmasında son derece etkili olabilir.

Ailenin eğitim durumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin ikinci alt amacı “*Ailenin eğitim durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*eğitilmiş olması olumlu etkilemektedir*” ve “*eğitilmiş olması etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 2

Öğretmenlerin “Ailenin Eğitim Durumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Eğitim Durumu	f
Eğitimli olması olumlu etkilemektedir	Öğrencinin derslerine destek olur	9
	Öğrenciye rol model olur	3
	Eğitim evde de devam eder	2
	Öğrencinin özgüvenine katkı sağlar	2
	Öğrencinin ilgi ihtiyaçlarına önem verir	2
	Öğrenciyle daha ilgili olur	7
	Öğrenciye iyi bir rehber olur	2
Eğitimli olması etkilememektedir	Bilinçli olması daha önemlidir	2
	Öğrencinin bireysel özellikleri (zeka) daha etkilidir	1

Tablo 2 incelendiğinde ailenin eğitimli olmasının çocukların başarısını olumlu etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. İki sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin ve ailenin bilinçli olmasının daha çok etki ettiğini düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye geçmişe oranla eğitimden faydalanma oranının arttığı, eğitim süresinin uzadığı ve eğitimsel eşitsizlikleri azaltmaya çalışan bir ülkedir. Aileler geçmişten bu yana olduğu gibi çocuklarının eğitime daha çok önem vermeye devam etmektedirler. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri de eğitimli anne babanın okul-sınıf-öğretmen üçlüsüne desteğinin önemini vurgulamaktadır.

Ailenin ekonomik durumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin üçüncü alt amacı “*Ailenin ekonomik durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*ekonomik durumunu iyi olması olumlu etkilemektedir*” ve “*aile ekonomisi başarıyı etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 3

Öğretmenlerin “Ailenin Ekonomik Durumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Ekonomik Durumu	f
İyi olması olumlu etkilemektedir	Çocuk kendisini güvende hisseder	4
	Öğrenciye imkân sağlar olanaklar sunar	14
	Öğrencinin özgüvenine katkı sağlar	2
	Öğrencinin çalışmasına gerek kalmaz	1
İyi veya kötü olması etkilememektedir	Öğrencinin bireysel özellikleri (zeka) daha etkilidir	2
	Ailenin ilgili, bilinçli olması daha etkilidir	1
	Motivasyonu ve içten güdülenmesi daha etkilidir	2

Tablo 3 incelendiğinde ailenin ekonomik durumunun iyi olmasının çocukların başarısını olumlu etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Beş sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin, motivasyonunun ve ailenin bilinçli olmasının daha önemli olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye, son yıllarda kişi başına düşen gayrisafi milli hasılası yani ekonomik geliri yükselen bir ülke olmakla birlikte belirli periyotlarda da ekonomik krizler de yaşamaktadır. Bunların sonucu da ülkede işsizlik oranları artmakta, hayat pahalılığı (enflasyon) artmakta ve geçim sıkıntısı aileleri etkilemektedir. Ülkenin her yerinde de ekonomik anlamda “pastadan pay dağılımının” dengeli ve eşit olduğu söylenemediğinden belirli bölgelerde ekonomik sıkıntılar daha çok hissedilmektedir. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin ekonominin eğitime etkisine dair tespit ve görüşleri daha anlamlıdır. Çünkü sonuçta eğitim ekonomiyi, ekonomi de eğitimi etkilemektedir.

Hanedeki kişi sayısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin dördüncü alt amacı “*Hanedeki kişi sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*hanedeki kişi sayısının çok olması (geniş aile) başarıyı olumsuz etkilemektedir*” ve “*hanedeki kişi sayısı etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 4

Öğretmenlerin “Hanedeki Kişi Sayısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Hanedeki Kişi Sayısı		f
Geniş aile olumsuz etkilemektedir	Öğrenciye ayrılan vakit sınırlı, ilgi azdır	13
	Maddi olarak ihtiyaçlarının karşılanması daha zordur	3
	Ders çalışma ortamı yetersiz ya da yoktur	12
	Öğrencinin bireysel çalışması imkansızdır	2
Kişi sayısı etkilememektedir	Bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir	1
	Ailenin bilinçli olması daha etkilidir	1

Tablo 4 incelendiğinde geniş aile yapısının öğrenciye olan ilginin azalacağı sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. İki sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin ve ailenin bilinçli olmasının daha önemli olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye, özellikle eğitimsel eşitlik düzeyini arttırdıkça, kız çocukların eğitimden faydalanma oranı arttıkça, kadınların çalışma yaşamına katılımı yükseldikçe kentlere göçün de artmasının etkisiyle geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşen bir ülke olmuştur. Bununla birlikte eğitim ve ekonomik düzeyin düşük olduğu bölgelerde geleneksel aile yapısının sürdüğü ve bunun da ekonomik anlamda çocukların yaşamlarında sıkıntılar yarattığı sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde vurgulanan ana noktalar olmuştur.

Ailenin göç etmiş olmasının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin beşinci alt amacı “*Ailenin göç etmiş olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*olumsuz etkilemektedir*” ve “*olumlu etkilemektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 5

Öğretmenlerin “Ailenin Göç Etmiş Olması Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Göç Etmiş Olması		f
Olumsuz etkilemektedir	Adaptasyon ve iletişim sorunu yaşar	19
	Kültürel çatışma yaşar	6
	Kırsala göç etmişse ekonomik yönden zorluk yaşar	2
	Psiko-sosyal olarak kötü etkilenir	1
Olumlu etkilemektedir	İmkanları daha iyi bir yere göç etmişse olumlu etkiler	1
	Farklı kültürlerle kaynaşması açısından olumlu etkiler	1

Tablo 5 incelendiğinde ailenin göç etmiş olmasının adaptasyon ve uyum sorunu yaşatacağı sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. İki sınıf öğretmenin de imkanları iyi olan bir yere göç edilmesi ve farklı kültürlerle kaynaşılması açısından olumlu açıdan etkili olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. Göç, birçok etkenden kaynaklanabilmekte olan bir olgudur ve Türkiye için de her zaman popüler ve günceldir. Özellikle ülkemiz, 1950’li yıllardan sonra kente olan göçlerin artması paralelinde zaman zaman da yurtdışından göç alan bir ülke durumundadır. Ekonomik sebeplerle gerçekleşen iç göçlerin yanı sıra savaş vb. karışıklıklar sebebiyle de dış göçlerin söz konusu olduğu ülkemiz son yıllarda bilindiği gibi 3,5-4 milyona yakın Suriyeli mülteciyi konuk etmektedir. Bu açıdan sınıf öğretmenleri ülkemizde sürekli bu göç olgusunu yaşayan öğrencilerle karşılaşabilmektedir.

Ailenin yaşadığı yerin öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin altıncı alt amacı “*Ailenin yaşadığı yer (kır, kent) öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*kırsalda yaşamak olumsuz etkilemektedir*” ve “*kırsalda yaşamak olumsuz etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 6

Öğretmenlerin “Ailenin Yaşadığı Yer Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Yaşadığı Yer (Kır, Kent)		F
Kırsalda Yaşamak Olumsuz Etkilemektedir	Kentte olanaklar fazla, kırsalda sınırlıdır	19
	Kırsaldaki öğrencinin hazırbulunuşluğu kenttekine göre daha azdır	1
	Kırsaldaki öğrenci kenttekine göre kendini yetersiz hisseder	1
	Kırsaldaki öğrencinin sorumlulukları kenttekine göre daha fazla derse ayırdığı zaman daha azdır	2
	Kentteki öğrencinin kırsaldakine göre yorumlama ve hayal gücü daha yüksektir	1
Kırsalda Yaşamak Olumsuz Etkilememektedir	Bireysel faktörler daha etkilidir	1
	Öğretmenin çabası ile fark kapatılır	2
	Kırsalda çeldiriciler kente göre daha az, ders çalışmaya kalan vakit çoktur	2
	Kırsaldaki çocuk kenttekine göre daha azimlidir	1

Tablo 6 incelendiğinde ailenin kırsalda yaşaması kırsalda olanakların yetersiz olması sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Altı sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin, öğretmen çabasının, ders çalışmak için çeldirici azlığının ve öğrencinin daha azimli olmasının olumsuz etkileri ortadan kaldırdığını düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye’de kır kent arası farkların gitgide azalmaya başladığı bir gerçektir. Buna rağmen özellikle şehirlerde eğitim imkanlarının daha iyi olduğu da unutulmamalıdır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin daha çok bu noktaya vurgu yaptığı anlaşılmaktadır.

Çok eşli aile yapısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin yedinci alt amacı “Çok eşli aile yapısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “olumsuz etkilemektedir” ve “etkilememektedir” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Öğretmenlerin “Çok Eşli Aile Yapısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Çok Eşli Aile Yapısı	f
Olumsuz etkilemektedir	Aile içinde huzursuzluk vardır	4
	Çocuklar arası rekabet, kıskançlık olabilir	2
	Çocuklar arasında ayrımcılık yapılabilir	2
	Çocuk sayısı fazla olacağından çocuğa ilgi azalır	5
	Psikolojik ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenir	13
	Özgüveni olumsuz etkilenir	1
	Karakter özellikleri oturmaz	1
	Kendini değersiz hisseder	1
Etkilememektedir	Bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir.	1

Tablo 7 incelendiğinde çok eşli aile yapısının öğrenciyi psikolojik ve ruhsal açıdan kötü etkilemesi sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Bir sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin daha etkili olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. Türkiye’de çok eşlilik uzun yıllardır gündemde olan bir konudur ve özellikle Suriyeli göçü sonrası bu sayının daha da arttığı ifade edilmektedir. Görücü usulü evlilikler, küçük yaşlarda evlilikler, kuma getirme durumları, aile baskısı gibi etkenler bu durumu etkilemiş ve etkilemektedir. Sınıf öğretmenleri de görev yerlerinde bu örneklere rastladıklarından bu görüşleri vurgulamışlardır denilebilir.

Ailenin tutumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin sekizinci alt amacı “*Ailenin çocuğa karşı tutumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır.

Tablo 8

Öğretmenlerin “Ailenin Tutumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Tutumu (Demokratik, Baskıcı)	f
	Demokratik tutum öğrencinin özgüvenini artırır ve kendini özgürce ifade etmesine ortam sağladığı için başarısını olumlu etkiler	12
	Baskıcı tutum öğrencinin sosyal bakımdan yalnızlaştırır ve başarısını olumsuz etkiler	8
	Baskıcı tutum öğrencinin içine kapanmasına ve çekinik olmasına sebep olur, öğretmeninden korkar derse kendini veremez	4
	Demokratik tutumda hoşgörü vardır, öğrenci yanlış yapmaktan korkmaz	2
	Demokratik tutumda aile başarıyı önemsedığı için öğrenciyle ilgilidir	4

Tablo 8 incelendiğinde demokratik tutuma sahip ailedeki çocukların kendilerini özgürce ifade edebilmeleri ve özgüvenlerinin yüksek olması sebebiyle daha başarılı olmaları araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Hoşgörü, empati, farklı fikirlere saygı, kurallara uyum, insan haklarına saygı, sorgulama, alternatif arama, eleştirel düşünme gibi birçok beceri ve eğilimle doğrudan ilgili olan demokrasi ailede arttıkça ülkede de artma durumu ortaya çıkar. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki çocukların ailelerini tanımaları çok önemlidir.

Kardeş sayısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin dokuzuncu alt amacı “*Kardeş sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*kardeş sayısının fazla olması başarıyı olumsuz etkilemektedir*” ve “*kardeş sayısı başarıyı olumsuz etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 9

Öğretmenlerin “Kardeş Sayısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Kardeş Sayısı (Fazla Olması)	f
Olumsuz etkilemektedir	Öğrenci üzerinde baskı oluşturabilir	1
	Çocukta kıskançlık, özgüvensizlik olabilir	2
	Maddi olarak çocuğa düşen pay azalır	2
	Çocuğa ayrılan zaman ve ilgi azalır	6
	Maddi ve manevi olarak yetersiz büyür	9
	Bireysel çalışma ortamı bulunmaz	2
Olumsuz etkilememektedir	Kardeşler derslerde birbirine yardım ederler	6
	Ebeveynler daha önemlidir	1
	Paylaşmayı öğretir, iletişimini güçlendirir	1

Tablo 9 incelendiğinde kardeş sayısının çok olması maddi manevi yetersiz büyüyeceği sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Altı sınıf öğretmenin de kardeşlerinin öğrenciye derslerinde yardımcı olması sebebiyle olumsuz etkilemediğini düşündüğü ifade edilebilir. Ülkemizde nüfus artış oranları son yıllarda eskiye oranla düşme eğilimindedir. Eğitim ve ekonomik düzeylerin artışı bunda etkili olan faktörlerdendir. Bununla birlikte ülkenin belirli bölgelerinde aile bireylerinin sayısının fazla olduğu örnekler de çok sayıdadır. Ailedeki birey sayısının fazlalığının birçok avantajı olmakla birlikte daha çok dezavantajlarının da bulunması sınıf öğretmenlerince vurgulanmıştır.

Ailedeki yaş/sıra durumunun (en büyük, en küçük) öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin onuncu alt amacı “*Ailedeki yaş/sıra durumu (en büyük, en küçük) öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmakta ve verilen cevaplar, “*en büyük olması olumsuz etkilemektedir*” ve “*en büyük olması olumsuz etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 10

Öğretmenlerin “Ailedeki Yaş/Sıra Durumu (En Büyük, En Küçük) Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailedeki Yaş/Sıra Durumu	F
Olumsuz etkilemektedir	En büyük çocuğun sorumlulukları fazladır	8
	En büyük çocuk çalıştırılır (ev işi, tarla işi vb.)	12
	En büyük çocuğa ilgi daha azdır	3
	En büyük çocuk daha özgüvensizdir	1
Olumsuz etkilememektedir	Ailenin çocuğa tavrı daha önemlidir	6

Tablo 10 incelendiğinde ailede en büyük çocuğun çalıştırılması sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Altı sınıf öğretmenin de ailenin öğrenciye karşı olan tavrının daha etkili olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. 3 veya daha fazla çocuklu aileler için daha çok çocukların yetiştirilme tarzına bağlı olarak kişilik özellikleri değişmektedir. İlk çocuklar velilerin (teorik olarak yeterli olsalar da) tecrübesizliğiyle yetişirken sonraki çocuklar daha bilinçli ve sağlıklı yetişebilmektedir. Bir de son yani en küçük çocukların velileriyle aralarındaki yaş farkları da yetiştirme özelliklerini etkilemektedir.

Ebeveynler arası yaş farkının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin on birinci alt amacı “*Ebeveynler arası yaş farkı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*olumsuz etkilemektedir*” ve “*olumsuz etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 11

Öğretmenlerin “Ebeveynler Arasındaki Yaş Farkı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ebeveynler Arası Yaş Farkının Fazlalığı	F
Olumsuz etkilemektedir	Kuşak çatışması yaşanır	15
	Çocukla iletişimi zorlaştırır	4
	Çocuğun tutarsız davranmasına sebep olur	1
	Çocuk ebeveynlerden birine daha uzaktır	1
Olumsuz etkilememektedir	Bireysel faktörler daha etkilidir	3
	Anne babanın bilinçli olması daha etkilidir	6

Tablo 11 incelendiğinde ebeveynler arası yaş farkının çok olduğu ailelerde kuşak farkı yaşanması sebebiyle çocukların başarısını olumsuz etkilediği araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ortak görüşü olarak dikkat çekmektedir. Altı sınıf öğretmenin de öğrencinin bireysel özelliklerinin daha etkili olduğunu düşündüğü ifade edilebilir. Yaş farkı iki açıdan çocukları etkileyebilmektedir. İlki bu soruda ifade edildiği gibi baba ile anne arasındaki yaş farkıdır (ki daha çok babanın lehine olan fark), bir de çocuklar ile veliler arasındaki yaş farkıdır. Ülkemizde çocuk yapma yaşı gitgide yükselmektedir. Bu daha çok eğitim ve ekonomik düzeyi yüksek ailelerde geç evlenmeye paralel ortaya çıkan bir durumdur. Bir de erken evlilik özellikle kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmesi sonucu düşük yaş farkı olarak da yansıyabilmektedir. Bunun bir sonucu da veliler arası yaş farkının yüksek olmasını sağlamaktadır. Her halükarda bu örnekler sınıf öğretmenlerinin öğrenci davranışlarını yorumlarken bu farkı da bilmeleri gereken bir husus olarak ortaya çıkarmaktadır.

Başarılı ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısının Nasıl Olduğuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Başarılı ve başarısız öğrencinin aile yapısı nasıldır?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “başarılı öğrencinin aile yapısı” ve “başarısız öğrencinin aile yapısı” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 12

Öğretmenlerin “Başarılı Ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısı Nasıldır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Aile Yapısı	F
Başarılı Öğrenci	Eğitim düzeyi yüksek ve bilinçlidir	14
	Çekirdek aile yapısına sahiptir	6
	Öğrenciye sevgi gösterir ve onunla ilgilidir	18
	Demokratik ve hoşgörülüdür	13
	Birlik-beraberlik huzur ortamı vardır	2
	Ekonomik durumu iyidir.	6
	Kardeşler arası ayrım yoktur eşitlikçidir	1
Başarısız Öğrenci	Eğitim düzeyi düşük ve bilinçsizdir	14
	Kalabalık, geniş aile yapısına sahiptir	6
	Öğrenciye ilgisizdir	18
	Baskıcı ve şiddete eğilimlidir	13
	Parçalanmış(uzakta çalışmakta veya ölmüştür) aile yapısına sahiptir	2
	Ekonomik durumu iyi değildir	6
	Kardeşler arası cinsiyet ayrımı vardır	1

Öğretmen veli iletişimi önemlidir. Özellikle örgün eğitimin ilk basamağı olan ilkokulda sınıf öğretmenlerinin veli iletişimleri daha değerlidir. Çünkü ileriki okul yaşamı için öğrencilerin aile özellikleri öğretmen tarafından yönlendirilebilir durumdadır.

Öğrencinin Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Öğrencinin akademik başarısını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?*” sorusundan oluşmaktadır.

Tablo 13

Öğretmenlerin “Öğrencinin Akademik Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Başlıca Ailevi Sorunlar	F
Aile içi şiddet ve iletişim sorunları	17
İlgisiz ve duyarsız ebeveynler	7
Kalabalık aile yapısı	5
Sağlık durumu	2
Ebeveynlerden birinin eksik ya da uzakta olması	8
Eğitimsizlik	10
Kardeşler arası ayrımcılık	1
Çok kardeş sayısı	1
Maddi zorluklar	15
Çok eşlilik	4
Baskıcı tutum	5
Öğrenciye fazla sorumluluk yüklenmesi(ev, tarla işi vb.)	3
Kardeşler arası cinsiyet ayrımı	1
Kadına değer verilmemesi	1

Türkiye aile yapısı gereği, birbirine bağlı, dayanışmayı önemseyen, yaşı kaç olursa olsun çocukları için her türlü fedakarlığı yapan bir özellikler bütününe sahiptir. Bu açıdan sınıflardaki özellikle olumsuz öğrenci davranışlarının altında yatan sebeplerin başında ailelerinden kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Bu yüzden özellikle temel eğitimde sınıf öğretmenlerinin önemi çok fazladır.

Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*Ailelerin veli toplantılarına katılımı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “*olumlu etkilemektedir*” ve “*etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 14

Öğretmenlerin “Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımı	F
	Çocuk ailenin kendisine önem verdiğini düşünüp çalışma konusunda kendisini sorumlu hisseder	15
Olumlu	Veli öğretmen tavsiyelerini dinleyerek çocuğa yardımcı olur	6
etkilemektedir	Veli öğrenciden haberdardır, ihtiyaçlarını bilir ve ona göre tutum	6

sergiler

Öğrenciye bağlıdır aile ne kadar ilgili olursa olsun öğrencinin
istek ve tutumuna bağlıdır.

2

Etkilememektedir Öğrencinin bireysel faktörler daha etkilidir

1

Ülkemizde veli-öğretmen iletişiminin en doğal ve rutin yoludur veli toplantıları. Bakanlığın belirlediği tarihlerde ya da öğretmen inisiyatifi ile gerekli durumlarda yapılan toplantılara katılım çok önemlidir.

Veli Toplantılarına Katılımın Nasıl Arttırılabileceğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “*Veli toplantılarına katılımın arttırılması nasıl sağlanabilir?*” sorusundan oluşmaktadır.

Tablo 15

Öğretmenlerin “Veli Toplantılarına Katılımın Arttırılması Nasıl Sağlanabilir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Veli Toplantısına Katılımın Arttırılması İçin	F
Aileler toplantıların öğrenci başarısını olumlu etkilediği konusunda bilgilendirilmeli	7
Öğretmen aile iletişimi arttırılmalı	8
Toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretinde bulunulmalı	6
Aile katılımlı etkinlikler yapılmalı	3
Para vb. şeylerle katılım teşvik edilmeli	2
Eğitim süreci velilerle birlikte planlamalı	3

Teknolojinin hızlı ve amansız değişimi, birçok alanı olduğu gibi eğitimi de etkilemektedir. Öğretmenler artık teknoloji sayesinde özellikle internet teknolojisi sayesinde akıllı telefon ve bilgisayar aracılığıyla toplantılara gerek kalmadan sürekli velilerle iletişim kurulmaktadır. Bu da çocukların eğitiminin takibi açısından veliler için, sınıftaki başarı ve kalıcı öğrenmeyi arttırmak için de öğretmenler için çok önemlidir.

Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi Ve Öğretmenlerin Yapabileceklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “*Ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “*okul yönetiminin yapabilecekleri*” ve “*öğretmenlerin yapabilecekleri*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır.

Tablo 16

Öğretmenlerin “Ailenin Çocuğun Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi Ve Öğretmenler Neler Yapabilir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin		F
Okul Yönetimi	Velilere bilgilendirme seminerleri düzenlemek	13
	Öğretmene velilerle işbirliği içinde olacağı baskı olmayan bir ortam yaratmak	2
	Eğitim yılını veli ve öğretmenlerle birlikte planlamak ve öğrencilere ders dışı etkinlik alanları sunmak	15
Öğretmenler	Sık sık veli ziyaretleri yapmak	7
	Her öğrenciyi ve veliyi ayrı ayrı yakından tanıyıp sevgi ile yaklaşmak	3
	Eğitim süreci birlikte planlanmalı ders dışında sosyal etkinlik ve toplumsal çalışmalar gibi aktivitelere yer vermek	6
	Sürekli iletişim içinde olup irtibatı kesmeden öğretmen işbirliğini sağlamak	14

Elde edilen bulgular ışığında ailenin pek çok yönden öğrenci başarısını etkilediği ve okul-öğretmen-aile işbirliği sağlanarak öğrenci başarısını artırmak adına öğretmenlerin çeşitli önerilerde bulundukları söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışma, aile faktörünün öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına etkisi görüşme yöntemiyle incelenmiştir. Öğretmenlere yapılan görüşmede açık uçlu sorular sorulmuş ve öğretmenlerin yanıtlamaları istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre aile faktörünün pek çok yönden öğrenci başarısını etkilediği görülmüştür.

Araştırmadaki sonuçlardan birisi parçalanmış aile yapısına sahip olan çocukların akademik başarılarının diğerlerine göre daha düşük olduğudur. Parçalanmış ailelerin çocuklarında davranış bozuklukları ve suç işleme eğilimleri artabilmektedir. Yavuzer (2010)’ in hükümlü gençler üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada, suçlu gençlerin %22’sinin parçalanmış ailelerden çıktıkları tespit edilmiştir.

Diğer yandan ebeveynlerin ayrı yaşaması, boşanması veya ölümü, çocuk üzerinde yıkıcı travmalara sebep olabilir. Bu durumun ise öğrencinin okul ve ders başarısına yansıdığı ve bunların en başında, boşanma faktörünün öğrencinin okul başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Çocuğun çeşitli nedenlerle anne veya babasından mahrum kalması sonucu çocuklarda bedensel ve ruhsal bozukluklar, çevreye uyum sağlamada, öğrenme ve kurallara uymada zorlandıkları görülmektedir. Bu konuda yapılan araştırma sonuçlarına göre, anne babası boşanmış bir çocuğun, ileriki yıllarda içine kapanık olma ihtimali daha yüksektir (Rousseau, 1961; Morgan, 1989).

Bir diğer araştırma sonucu ise ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik durumunun kötü olmasının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği yönündedir. Araştırma bu yönden ve başka birkaç yönden Çakıcı'nın (2006) yapmış olduğu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Güney (2009) ise araştırmasında; eğitilmiş ailelerin, ortalama aylık geliri fazla olan, evdeki kişi sayısı az olan, öğrencilerine çalışma odası sağlayan ve huzurlu bir aile ortamı bulunan ailelerin öğrencileri düşük başarı grubuna oranla yüksek başarı grubunda yer aldıkları gibi sonuçlara ulaşmıştır. Bu anlamda araştırmayla pek çok yönden benzerlik göstermektedir.

Diğer taraftan, ailenin ortamı, aile içi ilişkiler ve ebeveyn tutumları da öğrenci başarısında önemli derecede etkilidir. Dam'ın (2008) yaptığı araştırmaya göre, ailevi bir sorunu olduğu belirlenen ve herhangi bir sorunu olmadığını belirten toplam 284 öğrenci ve aileleriyle yapmış olduğu araştırmasının sonucunda ailenin çocuğun okul başarısını etkilediğine ulaşmıştır. Ailevi sorunları bulunan öğrencilerin okul başarılarının, ailevi bir sorunu bulunmayan ve ailesinden destek alan öğrencilerin okul başarılarından daha düşük olduğu sonucunu elde etmiştir.

Gümüş, Kurt, Ermurat ve Örbay'ın (2011) ana-baba tutumu ve okul başarısına etkisini tespit etmek için yapmış oldukları bir araştırma da yer almaktadır. Bu araştırmada 150 öğrenci seçilmiş ve onlara 49 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmadaki bulgulara göre, öğrencilerden %80' ini ailenin eğitime etkisinin olduğunu, kalan %20' sinin ise ailenin eğitime etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Düzgün'ün (1995) ana-baba tutumlarının çocukların psikolojik belirtilerini ne ölçüde ve nasıl belirlediğiyle ilgili Erzurum il merkezinde bulunan altı lisenin ikinci sınıfında okuyan öğrenciler ile yaptığı araştırmada, anne-baba tutumlarının çocukların ruhsal durumları üzerinde oldukça önemli etkiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Billings ve Moos'a (1982) göre, aile ilişkilerinin niteliği ve çevresel baskı depresyonda etkili olabilmektedir. Bu yüzden depresyona uğrayan bir öğrencinin de okul başarısının düşük olması kaçınılmazdır.

Sorgun Rehberlik Araştırma Merkezi'nin ilçe genelinde yaptığı araştırma sonucuna göre, öğrenciler başarısızlık nedenleri ile ilgili olarak, birinci sırada “evde bir çalışma odam yok” diye belirtmişlerdir. Bu maddeyi sırasıyla da “eve sürekli misafir gelmesinden, aile içi huzursuzluktan, anne-babamın ayrılmasından, ailemden ayrı oluşumdan vb.” belirtmişlerdir (Soydaş ve Bayraktar, 2006:8). Bu sonuçlar, araştırmada elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Coopersmith (1967) anne-baba çocuk ilişkisini “Benlik Saygısı Ölçeği”ni kullanarak 8 yıl boyunca incelemiştir. Çocukta yüksek benlik saygısı ile ebeveyn tutumu arasında bir ilişki olduğu, demokratik ebeveyn çocuklarının daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları ve okul başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da araştırmadaki ailenin tutumu ile ilgili bulguyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma konusuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Değişik araştırmalar (Assadi ve diğerleri, 2007; Sar ve Wulff, 2003; Pelco ve diğerleri, 2000; Plucher, 1998; akt: Uğurlu, 2014) öğrenci başarısının aile okul ilişkilerine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini, ailelerin ilgi ve beklentilerinin öğrencinin beklenti düzeyini artırarak daha başarılı bir öğrenci olmasını sağladığını ortaya koymaktadır.

Yavuzer'in (2010) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise başarılı olan öğrenciler başarılarında en başta kendi çalışmalarının etkili olduğunu söyleyerek yardımcı faktörler olarak da önemlilik sırasına göre aile, okul ve sosyal faktörleri belirtmişlerdir. Başarısız öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise başarısızlık nedenlerinde ilk sıraya aileyi koydukları görülmüştür.

Sonuçlara göre parçalanmış aile yapısına sahip ve ailesi göç etmiş olan öğrenciler daha düşük başarı grubunda yer almaktadır. Rehberlik servisi tarafından öğrencinin bu eksikliği tamamlayıcı çalışmalar ve düzenli ders çalışma programları planlanabilir.

Eğitim durumu iyi olmayan ailelerin öğrencilerine derslerde yardımcı olamaması onların başarısını olumsuz etkilemektedir. Bu yönde aileler için okulda okuma yazma kursları ya da kütüphaneden faydalandırılarak aileler daha bilinçli hale getirilebilir. Öğrenciler için ise okulda iyileştirme ve yetiştirme kursları açılabilir.

Ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin öğrencilere pek çok olanak sunması açısından başarılarını olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu durumun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için aileye maddi kazanç sağlayacak nitelikte kurslar açılabilir ya da öğrencilere burs imkanları sunulabilir.

Ailede yaşayan kişi sayısına göre geniş ailede yaşayan öğrencilerin çalışma ortamının olmayışı ve ilginin daha az olması sebebiyle çekirdek ailedekilere göre daha düşük başarı gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda okulda öğrencilere çalışma alanları sunulabilir ve ya ders saatleri dışında vakit geçirebilecekleri bireysel alanlar sunulabilir.

Yerleşim yerine göre kırsalda yaşayan öğrencinin, olanaklarının yetersiz olması sebebiyle daha düşük başarı düzeyinde yer aldığı görülmüştür. Bunu düzeltmek için fırsat ve imkan eşitliği kapsamında yapılan çalışmalar arttırılmalı ve kırsaldaki çocukların kentte yaşayanlarla eşit imkanlara sahip olması sağlanmalıdır.

Çok eşli aile yapısının öğrenciyi psikolojik yönden olumsuz etkileyerek başarısının düşmesine sebep olduğuna ulaşıp bunun önüne geçmek için önce rehberlik servisleri tarafından aileler ve öğrenciler bilinçlendirilmelidir.

Öğrencinin sahip olduğu kardeş sayısının fazla olması maddi ve manevi yetersizliklere sebebiyet vererek öğrencinin başarısını düşürmekte olup bunun telafisi için aileler bilinçlendirilebilir, çocuklara okulda çalışma alanları ya da kurslar açılabilir ve ya öğrencilere burs imkanı sağlanabilir.

Öğrencinin kardeşleri içinde en büyük olan öğrencinin sorumluluklarının daha fazla olduğu derse ayıracağı vaktin azaldığı ve başarısının düştüğü görülmüş olup bunun telafisi için aile bilinçlendirilmeli ve en büyük kardeşin ailedeki sorumluluklarının azaltılması dersler vakit ayırması sağlanmalıdır.

Öğrencinin ebeveynleri arasındaki yaş farkının fazla olması öğrencinin başarısını olumsuz yönde etkilemekte olup bunun için öncelikle anne baba konu ile ilgili bilinçlendirilmeli, yapması gerekenler uygun dille ebeveynlere anlatılmalıdır. Sonrasında ise bu olumsuzluğun azalması için o bölgede bu tür evlilikler hakkında halkın bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Velilere aile içi iletişim kursları da verilebilir.

Başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin ailelerinin baskıcı tutuma sahip, şiddet eğilimli olduğu görülmüştür. Bu durumun düzeltilebilmesi için öncelikle aileler rehberlik servisi

tarafından bilgilendirilmeli, anne babaya nasıl davranmaları gerektiği anlatılmalı ve tutumlarına devam etmemeleri için sürekli iletişim halinde olunmalıdır.

Veli toplantılarına velinin katılımı çocuğuna değerli olduğunu hissettirmektedir. Çocukta önem verildiği izlenimini oluşmakta ve çocuğun ders çalışma konusunda kendisini sorumlu görmesini sağlamaktadır. Veli toplantılarına katılmanın ve öğretmenlerle iletişim içinde olmanın çocuğun başarısını artıracakı görülmüştür. Aileler mutlaka veli toplantılarına katılmalı ve bu toplantılarda çocuklarla ilgili bilgiler öğretmenlerden alınmalı ve sonuçlarına göre öğrenciye rehberlik edilmelidir.

Veli toplantılarına katılımın artırılmasına ilişkin öneriler şunlardır; aileler toplantıların öğrenci başarısını olumlu etkilediği konusunda bilgilendirilmesi, öğretmen aile iletişiminin artırılması, toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretinde bulunulması, aile katımlı etkinlikler yapılması, eğitim sürecinin velilerle birlikte planlamasıdır. Ayrıca bayram, anma töreni gibi faaliyetlerin hazırlanması ve uygulanması sürecine ailelerin katılmaları sağlanmalıdır.

Ailenin öğrencinin başarısını arttırabilmesi için okul yönetiminin yapması gerekenler yönündeki öneriler; velilere bilgilendirme seminerleri düzenlemek, öğretmene velilerle işbirliği içinde olacağı baskı olmayan bir ortam yaratmak, eğitim yılını veli ve öğretmenlerle birlikte planlamak ve öğrencilere ders dışı etkinlik alanları sunmaktır.

Ailenin öğrencinin başarısını arttırabilmesi için öğretmenin yapması gerekenler yönündeki öneriler; sık sık veli ziyaretleri yapmak, her öğrenciyi ve veliyi ayrı ayrı yakından tanıyıp sevgi ile yaklaşmak, eğitim sürecini birlikte planlamak, ders dışında sosyal etkinlik ve toplumsal çalışmalar gibi aktivitelere yer vermek, sürekli iletişim içinde olup irtibatı kesmeden aile öğretmen işbirliğini sağlamaktır.

Okul müdürleri ailenin de eğitim faaliyetlerine katılabilmesi için velilerin okulda yapılan faaliyetler hakkında bilgilendirmesi için çeşitli yollar izlemelidir. Eğitim yılı içerisinde yapılan etkinliklerin yer aldığı bir sergi okul ile aile iletişiminin canlanması açısından önem teşkil etmektedir.

Velilerle sıklıkla görüşülerek ya da onlara anketler uygulayarak, onların okuldan beklentileri öğrenilmeli ve bunlar karşılanmaya çalışmalıdır. Okulda uygulanan eğitim programları hakkında veliler bilgilendirilmeli ve onların da bu doğrultuda hareket etmesini sağlanmalıdır. Veliler okuldaki sosyal faaliyetlerden haberdar edilmeli, çeşitli etkinlikler için okula davet etmelidirler.

Okul yöneticilerine okul aile işbirliğini pratikte sağlayabilmeleri için halkla ilişkiler ve okul-veli ilişkileri konusunda hizmet içi seminerler verilmelidir. Okul yöneticiliği görevine yeni başlayan öğretmenlerinse bu alanda bir hizmet öncesi bir eğitim almaları sağlanmalıdır.

Okul aile işbirliği için teoride kalan Okul-Aile Birliği Yönetmeliği pratikte uygulanmalıdır. Okul-aile işbirliğinin gerçekleşebilmesi velilerin bu konuda bilgilendirilmesi ve süreçte aktif rol alması ile ilgilidir. Bunun için çeşitli etkinliklerle veliler okula yakınlaştırılmalı ve aile okul işbirliği sürecinde yazılı veya sözlü olarak bilinçlendirilmelidir.

Ev ziyaretleri ile okul-aile ilişkilerinin olumlu yönde gelişimi sağlanarak aile ve öğrenci daha yakından tanınmalıdır. Bu konuda öğretmenlerin gerekli çabayı göstermesi, ailelerin de öğretmenlerin yapacağı veli ziyaretlerine açık olması önerilir.

Bu araştırma, il merkezine uzak ve imkanların yetersiz olduğu bir bölgedeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerden oluşan bir çalışma grubu üzerinde yapılmıştır. Ailenin öğrencinin akademik başarısına etkisi konusunda araştırma yapacaklara elde edilen bulgulardan genel bir sonuca ulaşmak için aynı araştırmanın il merkezindeki okullarda da yapılması ve elde edilen bulguların karşılaştırılması faydalı olacaktır. Ayrıca araştırmada her açıdan etkisi incelenmeye çalışılan aile faktörünü belli açılardan ele almak kolaylık sağlayacak ve daha derinlemesine incelenmesine olanak verecektir.

KAYNAKLAR

- atayeter, h. (2004). *ilköğretim okullarında okul aile işbirliği* (yüksek lisans tezi). firat üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, elazığ.
- aziz, h. (2001). *ilköğretim okulu öğrencilerinin başarısında aile faktörü* (yüksek lisans tezi). sakarya üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, sakarya.
- billings, a. g. & moos r. h. (1982). psychosocial theory and research on depression: an integrete framework and review. *clinical psychology review*, 2, 213-237.
- coopersmith, s. (1967). the antecedent of self-esteem. san francisco: w.h. freeman company.
- çakıcı, s. (2006). *alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne – çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi). gazi üniversitesi, eğitim bilimleri enstitüsü, ankara.
- çelik, n. (2005). *okul aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar* (yüksek lisans tezi). marmara üniversitesi, eğitim bilimleri enstitüsü, istanbul.
- dam, h. (2008). öğrencinin okul başarısında aile faktörü, *hitit üniversitesi ilahiyat fakültesi dergisi*, 7 (14), 75-99.
- demir, m. k.ve arı, e. (2013). öğretmen sorunları – çanakkale ili örneği. *ondokuz mayıs üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 32(1), 107-126.
- dpt., (2001). “sekizinci beş yıllık kalkınma planı aile özel ihtisas komisyonu raporu”, yayın no.2562, ankara.
- düzgün, ş. (1995). *lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana- baba tutumları arasındaki ilişkiler* (yayımlanmamış doktora tezi). atatürk üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, erzurum.
- ergün, m. (1992), *eğitim ve toplum*, eğitim sosyolojisine giriş, 2. baskı. ocak yayınları.
- eröz, m.(1982). *iktisat sosyolojisine başlangıç*, istanbul: filiz kitapevi.
- findıkoğlu, z.f. (1972). *türk aile sosyolojisi, refii şükrü şuvla'ya armağan*. istanbul: istanbul üniversitesi iktisat fakültesi yayınları.
- gümüş, i., kurt, m., ermurat, d. g. ve örbay, e. f. (2011). anne-baba tutumu ve okul başarısına etkisi. *ekev akademi dergisi*, 15(47), 423-442.
- güney, a. (2009). *ilköğretim okulu öğrencilerinin akademik başarıları ile algılanan aile yapısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (yüksek lisans tezi). yeditepe üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, istanbul.

- karaman, f. (2007). *2004 sosyal bilgiler öğretim programı uygulamalarında okul-aile işbirliği düzeyi (tokat örneği)* (yüksek lisans tezi). gaziosmanpaşa üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, tokat.
- miles, m.b., and huberman, a.m. (1994). *qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2nd ed.), california: sage publications.
- morgan, t. c. (1989). *psikolojiye giriş ders kitabı*. ankara: hacettepe üniversitesi, psikoloji bölümü yayınları.
- oğan, m. (2000). *okul, okul- aile birliği ile ana babanın ve velilerin eğitim beklentisi* (yüksek lisans tezi). ankara üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, ankara.
- rousseau, j. j. (1961). *emile* (çev., h. ziya ülken). istanbul: türkiye basım evi.
- soydaş, e. ve bayraktar, z. (2006). *başarısızlık nedenleri anketi sonuç değerlendirme*. sorgun rehberlik araştırma merkezi.
- uğurlu, c. t. (2014). ailelerin okul iklimine etkisi. *eğitim dergisi*, (11), 43.
<http://www.egitim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-41-50/sayi-43-temmuz-2014/497-ailelerin-okul-iklimine-etkisi> adresinden 20.07.2019 edinilmiştir.
- yavuzer, h. (2010). *ana – baba ve çocuk* (21. basım). istanbul: remzi kitapevi.
- yıldırım, a. ve şimşek, h. (2015). *sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. ankara: seçkin yayıncılık.